
Z Katedry Teorii Państwa i Prawa UMCS
Kierownik: prof. dr Grzegorz Leopold Seidler

Marta WISZNIOWSKA

**Użycie terminu „własność” w *The Law of Freedom* Gerarda Winstanleya.
Próba analizy**

Понятие „собственность” в „Законе свободы” (*The Law of Freedom*)

Джерарда Уинстенли. Пробный анализ

The Use of the Term 'Possession' in Gerrard Winstanley's *The Law of Freedom*.
Attempt at an Analysis

Względy natury historycznej i ideologicznej sprawiają, że manifest Gerarda Winstanleya *The Law of Freedom*¹ spotyka się z nieustannym zainteresowaniem badaczy. Spośród poruszonych w nim problemów na czoło wysuwa się prawo własności ziemskiej. Winstanley uważał je za najdonioślejszą zdobycz Commonwealthu, za fundament nowego sprawiedliwego ustroju, który miał zapanować po obaleniu monarchii, oraz za prawo niezbędne i przynależne każdemu człowiekowi. Pisał o tym następująco:

“*True Freedom lies where a man receives his nourishment and preservation, and that is in the use of the Earth: For as Man is compounded of four Materials of the Creation, Fire, Water, Earth, and Air, so is he preserved by the compounded bodies of these four, which are the fruits of Earth; and he cannot live without them*”; (s. 17, wiersze 20 - 25).

Priorytet prawa własności nad innymi prawami jednostki w *The Law of Freedom*, a także pozycja autora w ruchu kopaczy powodują, że problem posiadania ziemi uważany jest za kluczowy w memoriale. Wydaje się, że

---

¹ Por. *The Law of Freedom in a Platform: or the Magistracy Restored* [...] by Gerrard Winstanley, Bodleian Library, Oxford [b. r.] (rkps). G. Winstanley: *Program ustroju wolności czyli prawowita zwierzchność przywrócona z dodaniem innych pism mniejszych*, Przełożył z oryginału angielskiego Stanisław Helsztyński, PWN, Warszawa 1959.

poza przytoczonymi racjami, intencją autora było podkreślenie ważności prawa własności z uwagi na cele dodatkowo mu przyświecające. Dążenie do zaakcentowania wagi tego problemu rysuje się wyraźnie przy rozpatrywaniu warstwy leksykalnej pamfletu. Stąd celem niniejszego artykułu będzie próba odkrycia takich zabiegów w warstwie leksykalnej memoriału, które pomagają autorowi w postawieniu i udowodnieniu jego tez. Mając na uwadze przyjętą gradację ważności problemów poruszanych w memoriale, rozważania ograniczono do problemu własności ziemskiej, a właściwie do jego ujęcia w warstwie semantycznej.

Można by wysunąć hipotezę, że Winstanley świadomie używa takiego słownictwa, które ma sugerować czytelnikowi określone znaczenia, a w konsekwencji budzić określone reakcje. Oddziaływanie na czytelnika odbywa się w kilku etapach — poprzez dobór słownictwa, jego używanie w pewnych rozdziałach, a zaniechanie w innych, stosowanie powtarzających się struktur, oraz częstotliwość występowania pewnych znaczeń zawartych *implicite*.

Zebrany materiał dowodowy stanowią następujące terminy odnoszące się do idei własności: *possession* (użyte w tekście 17 razy), *to possess* (3), *propriety* (3), oraz *have/hath* (3).

Już z pobieżnej analizy tekstu wynika, że Winstanley używa słów w celu uzyskania efektu dydaktyczno-propagandowego; większość bowiem terminów dotyczących własności autor zgrupował w liście do Cromwella, "The Epistle Dedicatory" (ss. 3 - 14) i w przedmowie do czytelnika, "To the Friendly and Unbyassed READER" (podkreślenie moje — jeszcze jeden propagandowy akcent w memoriale). Ponadto prawo własności omawiane jest w pierwszym i szóstym rozdziale — pierwszy bez tytułu, szósty: "What is Law in general", oraz w uwagach końcowych pamfletu, które podsumowują przedstawiony wykład doktryny. Użycie terminów omawiających prawo własności pojawia się na 33 stronach (całość liczy ich 89), przy czym dystrybucja ich jest nierównomierna i ogranicza się do wyżej wymienionych części pamfletu.

Występowanie terminów dotyczących własności w wymienionych rozdziałach i przedmowach można interpretować jako celowe zamierzenie Winstanleya - ideologa. Wspomnieć jednak trzeba, chociaż nie jest to przedmiotem niniejszego szkicu, że memorandum było przede wszystkim adresowane do Cromwella. Skoro zaś autor poświęcił mu osobną przedmowę, celowe było zapewne umieszczenie w niej sprawy największej wagi w jego doktrynie. Odbicie tego w słownictwie stanowi fakt, że termin „własność” pojawia się w "Epistle Dedicatory" aż 7 razy. Również na czoło wysunięta została sprawa własności w odezwie do czytelnika (8 przykładów). Także w szóstym rozdziale zgrupowanie terminów (4) sugeruje czytelnikowi doniosłość tego problemu. W końcowych stronach

memoriału, gdzie autor ujął w punktach swoje postulaty dotyczące praw zreformowanego państwa, termin „własność” pojawia się aż pięciokrotnie. Używanie zatem słowa „własność” i jego synonimów można uważać za świadome i celowe organizowanie materiału leksykalnego, które służy wykładowi doktryny i ma oddziaływać na czytelnika.

Nie tylko sama dystrybucja terminów jest podporządkowana temu celowi. Podobną rolę spełnia dobór kluczowego słownictwa, którym posługiwał się autor. W tym celu zaczęto badać znaczenie historyczne używanych przez autora terminów na określenie własności. Przez znaczenie historyczne rozumiane jest znaczenie współczesne Winstanleyowi, a historyczne dla czytelnika współczesnego.

Zamierzony przegląd rozpocznie słowo *have*, które zostaje potraktowane osobno jako wywodzące się od innego rdzenia niż pozostałe terminy. *Have* użyte zostało dla określenia posiadania rzeczy materialnych lub niematerialnych i w takim znaczeniu występuje tylko trzykrotnie (nie uwzględniono oczywiście *have* w funkcji czasownika posiłkowego). Oto niektóre przykłady (w znaczeniu posiadania rzeczy materialnych — s. 12, wiersz 6):

“For is not this a common practice, when he hath a bad Horse or Cow, or any bad comodity, he will send it to the Maker, to cheat some simple plain hearted man or other, and when he comes home, will laugh at his neighbours hurt, and much more”.

W znaczeniu posiadania rzeczy niematerialnych jak *right* (s. 9, wiersz 27) lub w cytowanym poniżej urywku *law* (s. 9, wiersz 23):

“And again if we must be subject to men, then what must men be subject to, seeing one man hath right to the earth as another, for no man now stands as a Conqueror over his Brethren by the law of righteousness?”

W podobnym też znaczeniu pojawia się trzykrotnie czasownik *to possess*. Występuje on podobnie jak *have* w znaczeniu posiadania ziemi (s. 17, wiersz 35; s. 80, wiersz 4) lub rzeczy niematerialnych, jak *freedoms* w cytowanym poniżej przykładzie (s. 3, wiersze 19 - 20).

“For the Crown of Honour cannot be yours, neither can the whole Victories be called Victories on your part, till the Land and Freedoms won be possessed by them who adventured persons and purse for them”.

Polski czytelnik Winstanleya ze zdziwieniem stwierdza fakt, że najbliższe w jego odczuciu znaczenie terminu „własność”, tj. *property*, nie występuje w pamflecie w ogóle. Historyczno-językowa analiza wykazuje jednak, że nie jest to bynajmniej przeoczenie autora. Jak informuje OED², słowa *property* i *propriety* są angielskimi i francuskimi pochodny-

² *Oxford English Dictionary*, ed. J. A. H. Murray et al., Oxford 1961.

mi wyrazu łacińskiego *proprium*. *Property* jest słowem starszym od *possession*, występowało już w staroangielskim³ — nigdy jednak nie miało znaczenia prawnego posiadania i nie używane było w terminologii prawniczej. W omawianym tekście trzykrotnie pojawia się słowo *propriety* w znaczeniu już dziś przestarzałym; u Winstanleya oznacza ono posiadanie, w procesie historycznym znaczenie to zostało przejęte przez słowo *property*. W memoriale *propriety* znaczy posiadanie w sensie bardzo szerokim:

“No though the Earth Storehouses be common to every Family, Yet every Family shall live apart as they do; and every mans house, wife, and children and furniture for ornament of this house, or anything which he had fetched in from the Storehouses, or provided for the necessary use of his Family, is all a propriety to that family, for the peace thereof”. (s. 13 wiersz 15).

oraz:

“The use of work of a fighting Army in a Commonwealth Is to beat down all that arise to endeavor to destroy the Liberties of the Commonwealth: For as in the days of Monarchy, an Army used to subdue all who rebelled against Kingly Propriety”; (s. 65, wiersz 14)⁴.

Termin *possession* jest słowem późniejszym w stosunku do *propriety*, a jego pierwotne znaczenie było określeniem posiadania w sensie prawnym. Według OED w terminologii prawniczej *possession* znaczy, co następuje:

“The visible possibility of exercising over a thing such control that attaches to lawful ownership (but which may also exist apart from legal ownership); the detention or enjoyment of a thing by a person himself or by another in his name [...] esp. the having of such control over land [...] in the Roman Law possession is usually said to consist of two elements — physical control and intention to possess; but in English Law the later element does not assume the same prominence [...] the general rule of the English Law is that exclusive physical control gives legal possession”.

Ogólne tendencje, które dają się zauważyć u Winstanleya, są następujące: użycie terminów w znaczeniu zgodnym z historycznym (brak neologizmów), oraz używanie wyrażen o znaczeniu niezmiernie szerokim. Omawianie ich z pominięciem kontekstu nie może w pełni odzwierciedlić znaczeń, jakie im autor nadaje. Stąd w dalszych rozważaniach pod uwagę brane będzie także bliskie otoczenie leksykalne tych terminów. Materiał dowodowy zostanie ograniczony prawie wyłącznie do terminu *possession*, inne przykłady mogą być pomocne w ilustrowaniu pewnych tez, lecz ze

³ Przykład nie cytowany, zob. manuskrypt s. 42, wiersz 5.

⁴ Od VII do XI stulecia.

względu na niewielką liczbę przykładów trudno wyciągnąć na ich podstawie ogólne wnioski.

Winstanley używa niezmiennie wyrazu *possession* w znaczeniu prawnego posiadania. W 15 na 17 wypadków o znaczeniu słowa decydują co najmniej dwa czynniki. W pierwszym rzędzie znaczenie określa najbliższy kontekst słowa, tj. umieszczenie go w sąsiedztwie takich czasowników, jak *to get, to take, to enjoy*. Jednak czasowniki te określają znaczenie słowa tylko częściowo. Pełne wyjaśnienie znaczenia niesie ze sobą dopiero całe zdanie lub paragraf. Odwołując się do węższego i szerszego kontekstu, Winstanley starał się, jak można mniemać, uściślać zakres używanych pojęć. Kontekst ten zacieśnia znaczenie przede wszystkim do aspektu pozytywnego i negatywnego. Znaczy to, że każde użycie danego terminu w konkretnym kontekście i jednocześnie dzięki kontekstowi zmierza w kierunku wywołania skojarzeń dodatnich lub ujemnych. Jakkolwiek takie badanie semantycznej struktury słów wydaje się szczególnie interesujące w wypadku prozy agitacyjnej, nie udało się ustalić słów-kłuczy, które sygnalizowałyby jedno z możliwych znaczeń. Przez słowo-kłucz rozumie się tutaj taki wyraz, którego pojawianie się w kontekście sygnalizuje zawsze to samo znaczenie wyrazu lub grupy wyrazów, do których się odnosi. W tym znaczeniu słowa-kłucze u Winstanleya nie występują.

Oprócz pojawienia się znaczeń wyraźnie pozytywnych i negatywnych, inną cechą prozy polemicznej jest brak znaczeń neutralnych, co może być wynikiem selekcji i podporządkowania materiału słownego przez autora, w wyniku czego każda całośćka znaczeniowa służy określonej celowi, tutaj wykładowi doktryny.

Cytowane przykłady użycia terminu *possession*, ilustrujące technikę stosowania bliższego i dalszego kontekstu, wskażą na to, jak ostateczne znaczenie może być ustalone wyłącznie w oparciu o szerszy kontekst:

“And when they saw the enemies heart was broke, and that they were masters of the field, then they quietly took possession of the Land, as a free reward for all their hazards and labour”. (s. 22, wiersz 7).

“When William Duke of Normandy has conquered England he took possession of the earth for his freedom, and disposed of our English ground his friends as he pleased, and made the conquered English his servants, to plant the earth for him and his friends”. (s. 19, wiersz 23).

W obu cytatach występuje idiomatyczne *to take possession of*, które tłumaczone może być dwojako. W pierwszym przykładzie o znaczeniu pozytywnym decyduje treść całego fragmentu, dzięki czemu idiom ma znaczenie „weszli w posiadanie”, „posiedli”. W drugim urywku z tych samych względów wyrażenie przybiera znaczenie negatywne — „zabrał” lub „zagarnął”.

Podobnie złożenie *to get possession of*, występujące w memoriale czterokrotnie, wyraźnie sugeruje negatywne znaczenie. Jednak zbyt mała liczba przykładów nie pozwala chyba na uznanie słowa *get* za słowo-klucz. Oto przykłady użycia tego złożenia:

“Do not the Ministers preach for maintenance in the Earth? The Lawyers plead causes to get the possession of the Earth?” (s. 18, wiersz 9).

“And so, from the Thief upon the high way to the King who sits upon the Throne, do not every one strive, either by force of Arms, or secret cheats, to get the possessions of the Earth from one another, because they see their freedoms lies in plenty, and their bondage lies in poverty”. (s. 18, wiersz 14).

Mimo iż przykładów na występowanie *possession* w różnych złożeniach jest wiele⁵, dalsze omawianie ich nie prowadzi do nowych wniosków, gdyż dokumentuje tę samą tezę. Zwrócono natomiast uwagę na fakt, że jakkolwiek występujące złożenia mają znaczenie synonimiczne, czasowniki w bliższym kontekście nie są w sposób oczywisty ani przyjęte synonimami. Są to czasowniki *to take, to get, to rule, to enjoy*. W rezultacie więc nie one, lecz szerszy kontekst wyznacza ostateczne znaczenie. Jako przykład zacytować można wyrażenie *to enjoy possession*:

“But then some shall enjoy great possessions, and others who have done as much or more for to purchase Freedom, shall have none at all, and made slaves to their brethren, this begets offences”. (s. 21, wiersz 32).

Ograniczywszy dalsze uwagi do najliczniejszej grupy, tj. terminu *possession* i jego najbliższego otoczenia, obliczono procentowo liczbę znaczeń negatywnych i pozytywnych. Ustalono, że przedstawia się ona następująco: 65% znaczenia negatywne, 35% pozytywnie. Ponieważ badano tylko jeden aspekt semantyczny tekstu, zamiast wniosków można by mówić o pewnych tendencjach. Oznacza to, że obok programu pozytywnych reform, które na pewno były pierwszorzędnej wagi, ważne są także elementy krytyki społecznej. Przede wszystkim krytykuje autor politykę agrarną Cromwella, która wciąż przypomina mu czasy znieprawdzonej monarchii. Zaś konsekwentne operowanie kontrastem między założeniami programu reform a stanem faktycznym jeszcze wyraźniej uwypukla obie kwestie.

W próbie analizy gramatyczno-składniowej nie odkryto żadnych związków między pozycją składniową a funkcją omawianych terminów. Zanotowano natomiast pewną jednostajność w budowie zdań i paragrafów. Autor chętnie operuje metodą pytań i odpowiedzi, celowych, jak się wydaje, w pamflecie agitacyjnym. Słowo *possession* występuje w zdaniach niezmiennie w pozycji dopełnienia. Owa jednostajność świadczy o

⁵ Zob. manuskrypt: s. 22, wiersz 7; s. 66, wiersz 38; s. 79, wiersz 28; s. 86, wiersz 21 i inne.

nikłych walorach artystycznych prozy. Wydaje się jednak, że nieuzasadnione byłyby próby oceny traktatu według kryteriów stosowanych do prozy artystycznej.

Poczynione obserwacje dają się ująć w następujące wnioski:

1. Warstwa leksykalna badanego tekstu łączy się ściśle z naczelnym celem pamfletu, którym jest wykład doktryny.

2. Wrażenie, że problem własności jest pierwszorzędnej wagi powodowane jest między innymi układami w warstwie leksykalnej. Do tego celu służą głównie: wyselekcjonowany dobór terminów, zacieśnienie częstotliwości ich występowania, odpowiednia ich dystrybucja oraz brak znaczeń neutralnych.

3. W szkicu niniejszym wysunięto pewne sugestie co do walorów agitatorskich memoriału. Zwrócono uwagę na świadomość celów, które autor chciał osiągnąć i umiejętność operowania odpowiednimi do tego środkami.

РЕЗЮМЕ

В статье рассматривается ограниченный семантический аспект памфлета Уинстенли. Автор пытается ответить на вопрос — поддерживается ли проблема собственности (главная в памфлете) как таковая на соответствующем лексическом уровне. С этой целью анализируются различные аспекты употребления термина „собственность”, такие как появление и разбивка в тексте, историческое значение, эмоциональная окраска, употребление синонимов.

Автор приходит к следующим выводам:

1. Семантическая плоскость подчинена основной идее памфлета — проблеме собственности на землю и элементам критики общества.

2. В семантической плоскости термин „собственность” является главным благодаря применению исторически и юридически оправданной лексики, опущению нейтральных значений в пользу положительных или отрицательных, а также благодаря неравномерному распределению этого термина в памфлете.

SUMMARY

The article takes up a limited aspect of the semantic level in Winstanley's pamphlet. The author tries to find out whether the problem of possession (the key idea in the manifest) is retained in its lexical layer.

For this purpose various aspects of the use of 'possession' are being

analysed. such as distribution in the text, historical denotations, emotional colouring and synonyms.

The conclusions achieved by means of that limited analysis are as follows:

1. The semantic aspect is subjected to the prevalent idea, that is to the problem of the ownership of land as well as social criticism.
2. On the semantic level 'possession' is presented as a key problem owing to the skillful employment of such means as, words justified historically and legally, lack of neutral meanings, (only strongly positive or negative occur), uneven distribution throughout the pamphlet, the term appears only when it is fully justified.